

درس در یک نگاه (نقشه گنج درس ۱۱)

موضوع: ورود اسلام به ایران (پایان ساسانیان و آغاز عصر اسلامی)

این جزوه برای حفظ کردن عالی است، چون مغز ما اطلاعات طبقه‌بندی شده در جدول را خیلی راحت‌تر از متن‌های طولانی به خاطر می‌سپارد.

هدف: حفظ کردن سریع تفاوت‌ها و اسامی

جدول ۱: مقایسه حکومت‌های اموی و عباسی

این مهم‌ترین بخش درس است که همیشه از آن سوال می‌آید.

عباسیان (بنی‌عباس)	امویان (بنی‌امیه)	ویژگی
شهر بغداد (که توسط منصور بنا شد)	شهر شام (دمشق امروزی)	مرکز خلافت (پایتخت)
سیاست‌مداران؛ از ایرانیان در وزارت و فرماندهی سپاه استفاده می‌کردند	تحقیرآمیز؛ نژادپرست بودند و عرب را برتر می‌دانستند. به ایرانیان مقام نمی‌دادند.	رفتار با ایرانیان
ابومسلم خراسانی (که خودشان او را کشتند)، برمکیان	شیعیان، ایرانیان، مختار ثقفی	چهره‌های مخالف
زندانی کردن و شهادت امامان شیعه (مثل امام رضا (ع))	شهادت امام حسن (ع)، امام حسین (ع)، امام سجاد (ع) و امام باقر (ع)	رفتار با اهل‌بیت (ع)

جدول ۲: نبردهای سرنوشت ساز (سقوط ساسانیان)

ترتیب جنگ‌ها و نتیجه هر کدام را اینجا ببینید.

نام جنگ	در زمان کدام خلیفه؟	فرمانده ایران	نتیجه و اتفاقات مهم
نبرد قادسیه	عمر (خلیفه دوم)	رستم فرخزاد	شکست ارتش ساسانی، مرگ رستم، سقوط پایتخت (تیسفون) و کسب غنائم بسیار
نبرد نهاوند	عمر	(ارتش بدون شاه)	معروف به «ضربه نهایی»؛ یزدگرد سوم نتوانست سپاه جمع کند و شهرها فتح شدند.
پایان کار	-	یزدگرد سوم	فرار به مرو و کشته شدن به دست یک آسیابان (پایان ۴۰۰ سال حکومت)

جدول ۳: چرا ساسانیان سقوط کردند؟ (علل فروپاشی)

عوامل شکست ساسانیان فقط حمله اعراب نبود؛ اوضاع داخلی خراب بود.

دسته	عوامل و دلایل
مشکلات سیاسی	رقابت در دربار (۱۰ شاه در ۴ سال)، دخالت فرماندهان در سیاست، تضعیف روحیه سپاه
نارضایتی مردم	وجود نظام طبقاتی (تبعیض)، بی‌عدالتی، مالیات‌های سنگین
بلایای طبیعی	طغیان رودهای دجله و فرات، شکسته شدن سدها، قحطی و بیماری طاعون
اشتباه شاه	غرور خسرو پرویز و پاره کردن نامه پیامبر (ص)

جدول ۴: چهره‌های تأثیرگذار ایرانی

اسامی مهمی که باید بشناسید.

نام شخصیت	نقش و اهمیت در تاریخ	سرنوشت
سلمان فارسی	نخستین ایرانی مسلمان، یار وفادار پیامبر و امام علی (ع) - پیشنهاد حفر خندق را داد	از اهل بیت پیامبر شمرده شد.
ابومسلم خراسانی	سردار ایرانی که با قیامش امویان را سرنگون کرد و عباسیان را به قدرت رساند.	توسط منصور (خلیفه عباسی) ناجوانمردانه کشته شد.
خاندان برمکیان	وزیران کاردان ایرانی در دربار عباسی (زمان هارون الرشید) که قدرت زیادی گرفتند.	به دستور خلیفه، برکنار، زندانی و کشته شدند.
مختار ثقفی	رهبر قیام در کوفه به خونخواهی امام حسین (ع) که ایرانیان به او پیوستند.	(شهادت در راه قیام).